

Německo

Také oblasti Německa ovlivnila barokní kultura. V tvorbě protestanta a lyrického básníka **Andrea Gryphia** [gryfius] (1616–1664) dominovaly typicky barokní motivy tělesného rozkladu a strachu ze smrti. Světové proslulosti se dočkal **Hans Jakob Christoffel von Grimmelshausen** [fon grimlshauzen] (1621–1676). V románu **Dobrodružný Simplicius Simplicissimus** vášnivě obžaloval hrůzy napáchané třicetiletou válkou. Titul díla byl odvozen od prostáčka, obyčejného člověka, který líčí krutosti války (*simplex*, tj. prostý, jednoduchý); druhá část názvu je třetím stupněm téhož adjektiva, tzn. že je vypravěč (hlavní hrdina) označován přibližně za „nejjednoduššího z jednoduchých, Nejprostšího Prostáčka“.

Hans Jakob Christoffel von Grimmelshausen Dobrodružný Simplicius Simplicissimus. Kronika třicetileté války (1671, úryvek)

XIV

Simpex hrůzou a zděšením sotva dýše,
o smrti sedláků a jejich mukách píše.

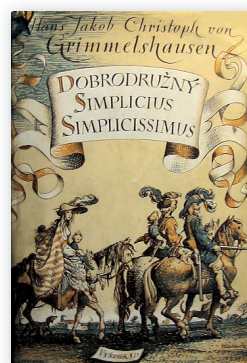
Německý autor ovšem nepopisoval jen utrpení sedláků. Ti se mnohdy aktivně bránili vojenskému násilí a zřejmě ze zoufalství se dopouštěli na přemožených násilnících také jen těžko představitelných krutostí. Chycené sedláky čekala krutá odplata!

Důstojník jim přikázal (*vojákům*), aby jen směle kopali dále. Narazili brzy na sud, rozbili jej a našli v něm muže, který neměl ani nosu, ani uší, ale žil. Jakmile se trochu vzpamatoval a poznal některé mušketýry, vypravoval, jak sedláci předešlého dne, když byl oddíl jejich pluku na rekvisici, šest jich zajali, z nichž asi před hodinou pět, postavených do řady za sebou, zastřelili; a ježto jeho, protože stál šestý a poslední, kulka proběhnuvši před ním pěti těly již nedostihla, uřezali prý mu nos a uši, ale napřed ho přinutili, aby pěti z nich vylízal zadnici. Když pak viděl, jak ho ti bezectní a bohaprázdní taškáři tak hanebně potupili, řekl prý jim, třebaže ho chtěli živého pustit, nejhorší slova, na něž si vzpomněl, a všem prý jim řádně vynadal doufaje, že mu některý z nich v hněvu daruje kouli; ale marně. Když je rozhořčil, strčili prý ho do sudu a za živa ho zakopali řkouce: Protože tak horlivě touží po smrti, schválně prý mu v tom nevyhoví.

Ze stejnojmenné knihy (1974; přeložil J. Zaordlék)

Barokní období se už nacházelo na pomezí historického středověku a novověku, v různých částech Evropy probíhal společenský vývoj nerovnoměrně. Baroko literárně ovlivnilo rovněž i oblasti **Jadranu** a Čechám blízké **Polsko**, kam se odebrala část české protestantské inteligence po prohře na Bílé hoře.

Třicetiletá válka poznamenala bezmála celou Evropu. Častá přítomnost motivů smrti v literatuře a umění vůbec byla tedy logickým důsledkem vývoje kontinentu v 17. století.

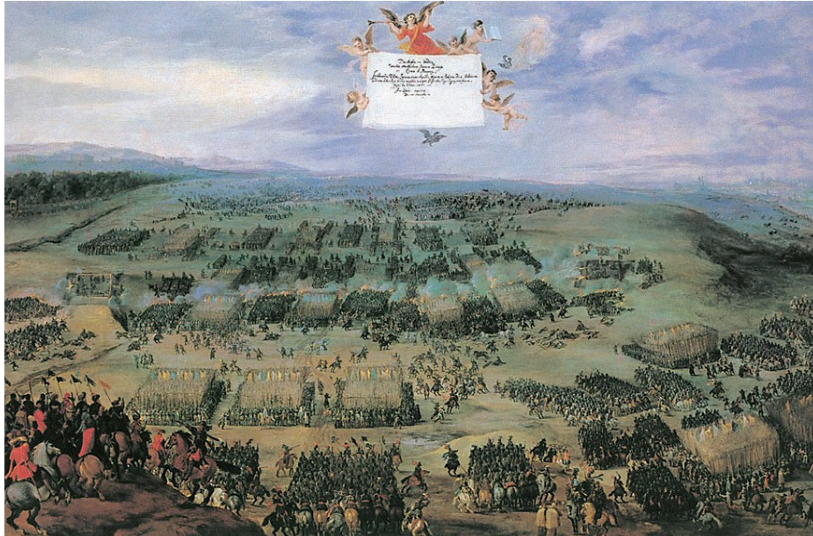
Odůvodněte psaní velkých písmen:
bitva na Bílé hoře × návštěva Kutné Hory. Pro kontrolu nahlédněte do **PČP**.

- 1 Jakou činností se zabývala inkvizice?
- 2 Který významný německý panovník zahynul při křížové výpravě do Jeruzaléma?
- 3 Rozhodněte, zda byl Jeruzalém pro křesťany zásadní z hlediska Ježíšova původu, narození, nebo smrti.
- 4 Znáte nějaká světová či česká literární díla 20. století bezprostředně reagující na hrůzy novodobých válek? Která?
- 5 Najděte v Grimmelshausenově textu perifrázi, jejímž prostřednictvím autor eufemizoval smrt.

Doporučená literatura

HNÍZDO, Vlastimil. *Čítanka světové literatury I*. Praha: SPN, 1970. 2. vydání.
 JANOUŠEK, Jan et al. *Slovník latinských spisovatelů*. Praha: Leda, 2004.
Slovníky spisovatelů jednotlivých zemí z nakladatelství Libri.
 FISCHER, Jan Otakar a kol. *Světová literatura I–IV*. Praha: SPN, 1984–1987
 SYPHER, Wylie. *Od renesance k baroku*. Praha: Odeon, 1971.

3. Česká barokní literatura (17.–18. stol.)

Pieter Snayers (1593–1662):
Bitva na Bílé hoře

Ozbrojené povstání českých stavů v roce 1618 stálo na počátku třicetileté války, která dohnala bezmála celou Evropu do krvavého konfliktu katolíků a protestantů. Předpokládá se, že jen v českých zemích klesl počet obyvatelstva o jednu třetinu. Českému národu přinesla osudová **porážka na Bílé hoře** třisetleté období, během něž byly naše země pouhou součástí habsburského rakouského soustátí. Habsburkové (Ferdinand II.) se tvrdě vypořádali s českou opozicí. V roce 1621 bylo na Staroměstském náměstí popraveno 27 představitelů českého odboje a následovaly rozsáhlé konfiskace majetků popravených a těch, kteří před perzekucí uprchli do zahraničí.

Poprava českých pánů na Staroměstském náměstí v Praze

Zjistěte podrobnosti o popravě představitelů českého stavovského odboje na Staroměstském náměstí. Bylo zde skutečně popraveno 27 českých pánů? Vysvětlete.

Vídeňský dvůr přistoupil také k rychlé **rekatolizaci**. Byla zrušena svoboda vyznání; kdo nepřestoupil na katolickou víru, byl pronásledován a nucen odejít do **exilu**. Tvrdost opatření dopadla obzvláště na jednotu bratrskou, jejíž členové se odebrali do protestantských zemí, aby pokračovali ve svých náboženských zvyklostech i svém vědeckém a literárním díle. A právě díky této silné emigrační vlně se poprvé v české literatuře setkáváme s **domácí oficiální tvorbou**, v mladší fázi baroka ještě doprovázenou **polo-lidovou a lidovou produkcí**, a také s význačnou **tvorbou exilovou**.

konfiskace – nucené odnětí majetku bez náhrady ve prospěch státu, panovníka aj.

parafráze – vyjádření téhož (cizího textu, myšlenky apod.) jinými slovy

V barokních Čechách působila řada světově proslulých umělců – malíři **Karel Škréta** a **Petr Brandl**, sochaři **Matyáš Bernard Braun** a **Ferdinand Maxmilián Brokoff**, architekti a stavitelé **Jan Blažej Santini-Aichel** a **Kilián Ignác Dientzenhofer**.